

**جلسه چهل و هشتم
صورت مشروح مجلس
عصر سه شنبه هفتم
محرم سنه ۱۳۴۳
مطابق بیست و هشتم اسد
۱۳۰۴**

(مجلس يك ساعت قبل از غروب
بریاست آقای مؤتمن الملك تشكيل
کردید)

(صورت جلسه یوم یکشنبه بیست و
ششم اسد را آقای میرزا شهاب قرائت
نمودند)

رئیس - صورت مجلس مخالفی دارد
یا نه ؟

(گفته شد - خیر)

رئیس - دستور امروز چنانچه گفته شد
استیضاح جمعی از آقایان و کلاء است از
آقای رئیس الوزراء .

آقای حائری زاده .

(اجازة)
(غایب بودند)

رئیس - غائبند ؟
آقای عراقی .

(اجازة)
يك نفر از نمایندگان ایشان هم
غائبند .

رئیس - آقای ملك الشعراء .

(اجازة)
ملك الشعراء - خیلی متأسف هستم

که مأموریتی را که آقایان نمایندگان اقلیت
در موضوع استیضاح پنده داده اند بعرض
آقایان نمایند برسانم زیرا هیچ حاضر
نبودم این قضایا اتفاق بیفتد که بنده این
مأموریت را قبول کنم .

آقایان محترم مسبوقند که استیضاح
در نتیجه يك فشارهایی که به اقلیت وارد
آمد داده شد .

از روز اعلان حکومت نظامی يك
نوع تضیقاتی به نمایندگان اقلیت وارد
آمد صرفه نظر از توقیف کلیه مطبوعات
وحبس و تبعید تمام هم فکرهای ما در
شهر بالاخره کار بجائی رسید که افراد اقلیت
در يك نوع حالت سانسور واقع شدند .

هر گاه کسی بخانه افراد اقلیت میآید به
این جرم دستگیر میشود افراد اقلیت هم بخانه
هر کس میرفتند آن شخص باین جرم دستگیر
میشد و این سابقه از طرف آقایان نمایندگان
اقلیت تحمل میشد تا اینکه روز استیضاح
رسید .

صبح امروز آقایان برای اظهار
استیضاح در مجلس حاضر شدند و همه
آقایان هم میدانند ولی هجوم دستجات
ممن بدن جواز بداخله مجلس قدری
قلقه مجلس را از حالت طبیعی خارج کرد
در این موقع آقای مدرس نماینده اقلیت
در مجلس و نسبت به ایشان يك

نوع مهاجمه شدید و خطرناکی از طرف
همان دستجاتی که بدون جواز وارد مجلس
شده بودند بعمل آمد .

علاوه بر این مهاجمه شدید و خطر
ناک و فریادهایی که البته همه آقایان شنیدند
در اطاق فراکسیون در موقعی که بعضی از
افراد اقلیت نشسته بودند مهاجماتی هم
از طرف بعضی از نمایندگان در خود اطاق
فراکسیون اقلیت نسبت به آقای مدرس
به عمل آمد که اگر از آن مهاجمات هم
جلوگیری نمیشد (چنانچه یکی از آن
مهاجمات را شخص محترم رئیس دولت
جلوگیری کردند) شاید بیشتر اسباب تأسف
میشد .

بالاخره از تمام این مهاجمات در نتیجه
خون سردی اقلیت و برد باری آقای
مدرس دفاع شد و صبر کردیم برای اینکه
وضعیات شاید بحال عادی بر گردد و
آقایان استیضاح خودشان را در این
مجلس محترم عرضه بدارند متأسفانه بواسطه
همین وضعیات ناگوار و پیش آمدهای
غیر عادی ساعات گذشت و موقع جلسه دیر
شد و بالاخره وجود دستجات غیر منظم
و شبیه به تجهیز شده بیشتر باعث شد که
نتوانست جلسه تشکیل شود و جلسه بعصر
افتاد .

مقارن ظهر بعد از آنکه دائر نشدن
جلسه اعلان شد بعضی از نمایندگان اقلیت
به منازل خودشان رفتند بطوریکه بعد
شنیده شد در نتیجه تحریکاتی که البته پس
از تحقیق معلوم خواهد شد جمعی برای
وارد ساختن توهین بشخص آقای مدرس و
سایر همراهان ایشان خارج شدند و تعقیب
کردند آقای مدرس را و در نتیجه هتاکتی
های زیاد که از دم مجلس تا دم مدرسه
سه سالار ممتد شد - رسیدند بنمایندگان
اقلیت ابتدا آقای کازرونی نماینده بو شهر
مورد شتم و ضرب شدید واقع شد بعد از
آن آقای مدرس نمایند طهران مورد
ضرب و شتم شدید واقع شدند و بعد از ایشان
هم آقای حائری زاده نماینده محترم
یزد در دم منزل آقای داور مورد ضرب
شدید واقع شدند که عمامشان افتاد و
و چوبیکه بایشان حواله شد بدرب گرفت
و ایشان خود را بخانه آقای داور انداختند
و از آن ضربت خلاص شدند و الا شاید
خیلی خطرناک بود .

این قضایا باعث این شد که يك
تأسف فوق العاده زیاد و شدیدی در
نمایندگان اقلیت ایجاد شد و فی الحقیقه
از مجلس محترم که مر که قانون گذار است
و حقیقه مرگز است یگانه ، واولی ترین
نقطه ایست که میتواند در حفظ قانون
ساعی باشد سؤال کنیم و بیرسیم

که آیا تکلیف ما با این وضعیت چیست؟
این را هم بعرض آقایان برسانم که آقای
کازرونی در نتیجه واقعاتیکه به ایشان اصابه
کرد در منزلشان بستری شدند و نتوانستند
بمجلس بیایند و شرحی بر رئیس محترم
مجلس عرض کرده اند و قضیه خودشان
را اشاره نموده اند و از آمدن مجلس عذر
خواستند و سایر آقایان هم چنانچه عرض
شده متحیرند که با این وضعیات و این پیش آمد
ها که بهیچ وجه ارکان قویم قانون اساسی قابل
حفاظت نیست چگونه حاضر شوند و چگونه
استیضاح کنند؟ اینست که به بنده مأموریت دادند که
بمجلس حاضر شوم و به حضور آقایان عرض کنم
که مجلس مقدس در مقابل این تأثیر قبیچی
که این وضعیات بمجلس و با افراد حساس
مجلس وارد ساخته است چه خواهند
کرد و در مقابل سلب مصونیت که از يك
عده از نمایندگان شده است هم از آزادی
افکار آنها جلوگیری شده وهم نسبت به
اشخاص آنها با اینکه حکومت نظامی
است و کاملادر حفظ نظم شهر مراقبت دارند
معناك نسبت به اشخاص آنها سوء قصد وارد
شده چه فکر خواهد کرد؟ و مجلس چه
وضعیتی بخودش خواهد گرفت و بالاخره
به بنده امر کرده اند که از آقایان سؤال
کنم با این صورت تکلیف اقلیت در مقابل
استیضاح که داده اند و در صدد اظهار
آن میباشند چیست؟ آقایان اقلیت از
آقایان نمایندگان میپرسند که مجلس
مقدس بچه وسیله میتواند این مهاجمه را
که به افکار و اساس اقلیت وارد شده جبران
کند و بالاخره مجلس مقدس چطور
میتواند مصونیت ما را بعد از این تأمین
کند .

استدعاشان این است که در این
باب مجلس مقدس تکلیفی معین فرمایند
تا اینکه استیضاح در حدود قانون
بعمل آید .

رئیس - آقای سلیمان میرزا
(اجازة)

سلیمان میرزا - آقای ملك الشعراء
شرحی بیان فرمودند که آن شرح را
بنده می توانم تقسیم کنم بچند قسمت و در
هر کدام از آنها چند کلمه به عرض مجلس
برسانم .

يك قسمت از تقسیماتی که فرمودند
راجع بحکومت نظامی بود (اگر فراموش
نکرده باشم) و توقیف جرائد و حبس و
تبعید افراد اقلیت بود

ملك الشعراء - افراد مردم .
اکثریت .
سلیمان میرزا - افراد مردم . يك قسمت
دیگرش راجع به این بود که استیضاح

فرمودند و بعد از استیضاح قضایائی نقل
فرمودند .
قسمت سوم و تابع امروز صبح مجلس بود
و قسمت چهارم وقایع امروز بعد از آنکه
مجلس تشکیل نشد نسبت با آقایان مدرس
و کازرونی و حائری زاده است .
بنظر بنده (اگر حافظه ام درست ضبط
کرده باشد) میتوان مطالب را اینطور
تقسیم کرد .

اما راجع باعلان حکومت نظامی و
ترتیباتی که فرمودید راجع به جرائد
وحبس و تبعید البته محتاج به تکرار
نیست وهمه بهتر از بنده میدانند که چه
ترتیباتی در این شهر بعمل آمد که از برای
احدی تا اندازه میتوان گفت مصونیت و
امنیت نبود البته باز فراموش نفرموده اید که در
اثر آن تهییجات چون دولت خواست کاملا
نشان بدهد که مردم در اظهار عقیده و
فکر آزادند چه حرکات ناشایستی بروز
کرد و چه ترتیباتی پیش آمد که یکی از
لکه های تاریخی را برای ایران ایجاد
کرد .

(جمعی از نمایندگان صحیح
است)
که هیچ وقت در مملکت ما همچو
سابقه و همچو یادداشت شرم آوری
نبود .

(نمایندگان صحیح است)
از برای يك کردن این لکه تاریخی
واز برای اینکه معلوم شود که این تنها
نظر به چند نفر مفسده جو و چند نفر اشخاصی
که اگر ما بخواهیم (آن عبارتی را که
آقای ملك الشعراء فرمودند)
از روی حساسی حرف بزنیم
باید مثل یونانی ها بگوئیم این ها افاقیست
های ایرانی بودند

باید ما در يك - محکمه جمع بشویم
و بگوئیم آن اشخاصی که این حرکات را
دامن زدند و آن اشخاصی که این اقدامات
را کردند اصلا ایرانی و ایرانی نژاد
نیستند (صحیح است) عموم ایرانیان از
این حرکات بری هستند چنانکه آنروز عرض
کردم در بدترین مواقع در موقع جنگ که
از مردم کشته می شد و میکشند که تحمل
و حوصله در آنجا خیلی مشکل بود

در آن موقع در موقع بیابان و
خراب کردن این بنا از طرف محمد علی
میرزا ایرانی های حساس و فداکار
کشته می شدند و با جانب شلیک بمباران
از برای اینکه بفهمانند که ما اینک
داریم مصونیت اشخاص در مملکت
کاملا برقرار است .
باری بیشتر از این سخن نمی گویم
موجبات این ترتیبات که پیش آمد

داخل شویم و بهترین و برجسته ترین کار های دولت جلوگیری از همان ترتیبات بود که گمان نمیکنم هیچ کس با آن ترتیبات موافقت داشته باشد

و دیگر قسمت اعلان حکومت نظامی بود اعلان حکومت نظامی یک چیزی نبود که قانون نداشته باشد در همین مجلس برایش قانون وضع کردند برای یک چنین مواقعی دولت هم وقتی اعلان کرده همان قانون را یاد آوری کرد و گفت امروز موقع اجرای این قانون است و مطابق مواد آن قانون عمل کرد

خوب اگر روزنامه برخلاف حکومت باز قلم برداشت و شروع کرد باینکه هر چه دلش خواست بنویسد پس چطور حکومت نظامی می شود؟ و چه طور دولت می تواند از این تعریکات و دستاویز جلوگیری کند؟

البته هر روزنامه که برخلاف رفتار کرد توقیف میشود

آن روز عرض کردم تنها روزنامه های اقلیت نبود روزنامه شفق سرخ که اقلیت نبود آنرا هم وقتی بر خلاف حکومت نظامی و برخلاف آن دستور چیزی نوشت با وجود اینکه یکی از مدافین جدی دولت بود قانون بدون استثناء اجرا شد و آنرا هم توقیف کردند

الان آقای ملک الشعراء وقتیکه بنده عرض کردم افراد اقلیت را توقیف کردند فرمودند اکثریت مردم را البته همین طور هم هست وقتی که اعلان حکومت نظامی شد و برخلاف قوانین حکومت نظامی از طرف هر کس اقداماتی بعمل آمد باید جلوگیری کنند

اجتماعات وقتی ممنوع شد هر کس اجتماعات را دائر کرد وقتی باو یک مرتبه اخطار کردند و باز دست برنداشت البته باید بگیرند و اگر نمیگرفتند کار صحیحی نمیگردد زیرا قانون را اعلان کردند و باید بدون استثناء اجرا کنند

ما سوسالیست ها که موافق دولت بودیم و حاضریم الان هم دفاع میکنم با سایر موافقین دولت آقایان تجدید هم حاضرند کدام یک از مجامع ما باز است این کلوب سوسالیست ها نزدیک است از روزی که اعلان حکومت نظامی شد کدام دو نفری جمع شدند در آنجا

وقتی که دولت این اعلان را کرد موافق و مخالف در نظر نداشت جز مصلحت عمومی

یک زمینه و عملی پیش آمد که حقیقتاً یک لکه بود برای ایرانی و برای

جلو گیری و پاک کردن این لکه وقتی که اعلان حکومت نظامی شد دیگر تفاوت موافق و مخالف در بین نیست

احتیاطاً هر کس برخلاف قانون رفتار کرد (ما هم خودمان وکیل بودیم میدانستیم) جلوگیری کردند و بعد از آنکه اخطار کردند اجتماعات متفرق شوند البته باید متفرق شوند و ارباب جرایم هم بتکلیف خودشان عمل کنند

آمدیم سر مسئله استیضاح استیضاح شد

بنده داخل نمی شوم در موضوع مذاکراتی که آقایان اقلیت هر روز استیضاح میکردند حتی پریروز آقای حائری زاده در ضمن صحبتشان اظهار کردند و در هر موقع خارج از آنرا که چه کردند و عنواناتی وکیل مصون و آزاد است در اظهار عقاید ولی بد بخانه در مملکت ما هر چیزی یک معنای خاصی دارد

وقتی گفتند مردم آزادند در اظهار عقیده تصور میکنند آزادند در تهمت و افتراء و فحاشی وکیل آزاد است در عدم نزاکت؟ آزاد است در اینکه هر چه دلش میخواهد بگوید؟

خیر یک نظامنامه داخلی هست قانونی هست من باندازه آزادم که به آزادی دیگری صدمه نزنم و الا این خود پرستی و آخرین درجه استبداد است که مر هر چه دلم میخواهد بگویم آن وقت هم بگویم آزادم و از تعرض مصونم

و حالا بنده داخل نمی شوم که یکی یکی بشمارم که در این موقع از طرف وکلای اقلیت چه عدم نزاکتهایی در ضمن مذاکرات در مجلس اظهار شد ...

ملک الشعراء - بفرمائید چه عیب دارد

سلیمان میرزا - چون بنده شنیدم و حالا نمی خواهم آن عبارت خارج از نزاکت را بگویم

ملک الشعراء بنده تکذیب میکنم

سلیمان میرزا اگر میخواهد حرف بزند اجازه بخواهد و الحمدالله خیلی هم فصیح و بلیغ می تواند صحبت کند و مطالب را هم خوب میتواند جلو بدهد و شنوندگان هم همه مذاکرات را می شنوند ما هم که وکیل این دوره و تازه نیستیم چندین دوره وکیل بودیم پس لا اقل این اصل را که یکی حرف میزند قبول بفرمائید تا حرفش تمام شود رعایت کنیم ملاحظه فرمودید شما وقتی که نطق میفرمودید ماها مثل مجسمه گوش کردیم

سر کار هم حقالاقل این قدر حوصله داشته باشید که بنده عرایس خودم را بکنم دفتر سفید جلوتان است یادداشت کنید و بعد جواب بفرمائید

نظامانمان اینست انشاءالله که فراموش نخواهد فرمود بعد آمدیم سر مسئله استیضاح و قسمتی که از صبح راجع بعدم مصونیت و کلاء مذاکره فرمودید این مسئله بر دو قسم است

یکی راجع بداخل مجلس است و یکی هم راجع بخارج مجلس در داخل مجلس و حفظ و حراست همه با رئیس محترم مجلس است و این مسئله در نظامنامه داخلی هم مطرح است و مجلس منطبقه است که تمام انتظاماتش بعد از آقای رئیس مجلس است و هر قضیه که اتفاق می افتد باید بعرض ایشان رساند و شخص محترم ایشان هم که متفق علیه همه ماها هستند البته مطابق ترتیب رسیدگی میکنند و بوظیفه خودشان عمل مینمایند پس بنده وارد مذاکره در قسمت داخلی مجلس نمیشوم ولی آنچه که امروز خودمان دیدیم این بود که آقای مدرس خیلی عصبانی بودند و میدانیم بسیه ترتیب آمدند و چه گفتند و چه شنیدند بنده داخل این قسمت نمیشوم که سایر وکلای اقلیت سوء استفاده کردند از این که دیدند موقع استیضاح است و اکثریت می خواهد بسکوت بگذراند آن وقت چه توهینات و ناملایمات و عبارات غریب و عجیبی اظهار نمودند زیر الان عرض کردم که این وظیفه رئیس مجلس است و هر کس هر شکایتی دارد باید خدمتشان عرض کند و ایشان هم البته بوظیفه خود عمل خواهند کرد و یک قسمت علت اینکه امروز صبح مجلس تشکیل نشد برای این بود که آقای رئیس مشغول تحقیقات همین قضایا بودند و علت دیگری نداشت

اما آمدیم سر مسئله خارج از مجلس البته در خارج مجلس حفظ و مصونیت همه با دولت است و دولت هم باید کاملاً همه را حفظ و حراست نماید چنانچه به وظیفه خودش هم عمل کرده است در این مسئله هیچ اقلیت و اکثریتی در کار نیست اگر نسبت با آقای مدرس و کلارونی و حائری زاده آن حرکتی که فرمودند صورت گرفته البته جای تأسف است زیرا همه ماها و کلیه

اما یک عبارتی سر کار فرمودید که من حق دارم در اینجا کله کنم

فرمودید وکلای حساس مثل اینکه وکلای حساس کردید وکلای حساس یکی هم مفهوم مخالفش البته گمان میکنم همچو مقصودی نداشتید ولی ظاهر عبارت اینطور بود در هر حال بنده عرض میکنم وکلا و مردم واهل ایران همه حسابند و همه ماها از این اتفاقی که نسبت بسیه نفر از وکلا در خارج رخ داد متأسفیم و

دولت هم البته جبران خواهد کرد

محل اختلاف نیست که وقتی یک ترتیب خلاف قانون اتفاق افتاد دولت باید جبران کند و خود سرکار بهتر شاهد این قضیه هستید چنانچه فرمودید در اطاق اقلیت یک قسمت را رئیس محترم دولت شخصاً جلو گیری کردند در صورتی که حسب وظیفه آقای رئیس باید جلو گیری کنند

و چون ایشان تشریف نداشتند اند رئیس دولت جلو گیری کرده اند مقصود این است که بدانید رئیس دولت تا این درجه دقیق هستند که در داخل مجلس هم امنیت بوکلا میدهند و بدیهی است در این موضوع هم تمام جدیت خودشان را بکار خواهند برد و هیچ تفاوتی نمیگذارند بهر کس اعم از وکیل یا غیر وکیل در کوچیک صدمه بزنند و بی احترامی بکنند یک مجرائی دارد که از آن مجرا رسیده گی و احقاق حق خواهد شد علی الخصوص که طرف وکیل هم باشد

پس در این قسمت گمان میکنم هیچ اشکالی باقی نیست

باقی می ماند یک قسمت دیگر و آن این است که از مجلس سؤال فرمودند که با این ترتیبات تکلیفشان چیست؟ هر چند مطابق نظامنامه داخلی (اگر بنده فراموش نکرده باشم) وکیل از وکیل نه حق سؤال دارد و نه حق استیضاح

چهرسد بآنکه از تمام و کلاء جامعه مجلس سؤال بشود اما این سؤال ایشان را بنده به آن معنای سؤال مجلسی معنا نمیکنم و گمان می کنم خود آقای ملک هم به آن معنی نفرمودند

در هر حال تکلیف مجلس به موجب نظامنامه داخلی و قانون اساسی معین است و وکلای که استیضاح کرده اند یک مطالبی نوشته اند و توضیحاتی میخواهند آنها البته مطالب مطالب خودشان را بطور استیضاح - سؤال خواهند نمود و جواب هم بعرضشان خواهد رسید بالاخر مطابق آن ترتیبی که در نظامنامه داخلی و قانون اساسی مصرح است عمل خواهد شد و اینکه در خارج بدو سه تفرز و وکلا یک توهینی شده البته مطابق ترتیب جبران خواهد شد ولی آن چیز دیگری است و تکلیف این سؤال اخیرشان هم که از مجلس فرمودند مطابق نظامنامه معلوم است

دیگر بسته بنظر آقایان است

رئیس - ایشان یک مقدمه ای برای استیضاح خودشان قرار دادند ولی هنوز داخل استیضاح نشده اند

ملک الشعراء - مقصود بنده استیضاح نیست حتی بعد از مذاکره شاهزاده سلیمان میرزا هم نمیخواستیم صحبتی بکنم زیرا مأموریت ندارم

به بنده امر شد شرح این وضعیتی که رخ داده بود بعرض مجلس برسائیم و قضایای که برخلاف انتظام و نصوص قوانین اساسی امروز از صبح تا بعد از ظهر اتفاق افتاده و عدم مصونیت و کلا در اینجا بسمع مبارک آقایان برسائیم و بگویم که با این ترتیب آیا تکلیف یک عده وکیل چیست؟

حضرت والا از یونان از این طرف و آن طرف صحبت کردند و هیچ راجع بسؤال بنده نبود

قضیه وضایات شهر تا وقتی که در یک محکمه معلوم نشده نباید باقی غیر نامعلومی حمله کرد آن وقت ما هم حق داریم حمله کنیم

شما بکی حمله میکنید؟

بنده راجع بحکومت نظامی حرفی نزدیم اعتراضی نکردیم

آن یک موضوع دیگری است که اگر در استیضاح اعتراضی میشد حضرت والا میبایستی جواب داده باشند

بنده از مجلس سؤال استیضاحی نکردم بنده فقط پرسیدم که باین وضعیات مجلس میتواند مصونیت یک عده نماینده را قبول کند یا نمیتواند

اگر میتواند قبول کند بیاید استیضاح کنند و اگر نمیتواند برونده خانه ایشان بنشینند و غیر از این عرضی ندارم خوب است تکلیف را معین کنند

رئیس - در واقع این مسئله مسکوت گذاشتن استیضاح برای یک موقع غیر معینی

ملک الشعراء - خیر آقایان حاضرند

رئیس - آقای حاج عز الممالک (اجازه)

حاج عز الممالک - مطابق سابقه که در مجلس بود اگر خاطر مبارک باشد آقای نیر السلطان از دولت وقت آن زمان که آقای سه سالار بوده استیضاح کرده و خواستند مسکوت بگذارند

بنده خاطر دارم که آقای رئیس فرمودند یا باید امروز استیضاح کنید یا مسکوت میگذاریم و مسترد نمیداریم و حالاً هم تصور میکنم باید همین طور باشد

با استیضاح کنندگان بیایند و مؤالات خودشان را بکنند و جواب بشنوند و قضاوت آن هم با مجلس است یا پس بگیرند

ملک الشعراء - خوب بنده میروم همین را جواب عرض میکنم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقای ملک الشعراء بفرمایند برای چه از

مجلس براه افتادند

آقا سید یعقوب - بنده هم می خواستم عرض کنم مطابق نظامنامه باید ...

رهنما - آقا بنشینید - جواب بیاورند (صدای زنگ)

آقای ملک الشعراء از وسط مجلس عودت نمودند

آقا سید یعقوب - اجازه گرفته ام مطالب خود را باید بگویم

رئیس - آقای ملک الشعراء اعتراضی بفرمایند

ملک الشعراء - بنده صبر میکنم تا آقایان فرمایشات خودشان را بفرمایند و جواب ببرم که در غیاب مذاکراتی نشده باشد

رئیس - بعد از مراجعت ممکن است آقای آقا سید یعقوب اظهارات خودشان را بفرمایند

آقای ملک الشعراء خارج شدند

رئیس - چون می بینم بعضی از آقایان تشریف میبرند بیرون پیشنهاد میکنم ده دقیقه تنفس شود تا بعد از تنفس تکلیف قطعی معین شود

(جمعی از نمایندگان - صحیح است)

رئیس - در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید

رئیس - آقای ملک الشعراء (اجازه)

ملک الشعراء - بیاناتی که در مجلس محترم در جواب اظهارات اینجناب شد بعرض نمایندگان اقلیت رساندم و متأسفم از اینکه دو دفعه حضور آقایان عرض کنم که این اظهاراتی که اینجا شد بهیچوجه نمیتواند نمایندگان اقلیت را در مصونیت و امنیت آنها یعنی امنیت فکری و امنیت شخصی آنها را اذیت کند و بالاخره امر و اشاره آقایان را بعرض مجلس میرسانم

آقایان اظهار میکنند و تا وضعیات به حال حاضر است و تا موقعی که حقوق مجلس و مجلسیان بموجب قانون اساسی محفوظ نیست ما استیضاح خودمان را مسکوت میگذاریم و مسترد نمیداریم و در عین حال در مجلس هم حاضر نمیشویم (در این موقع از مجلس خارج شدند)

رئیس - آقایانی که خواسته بودند استیضاح کنند بالفعل هیچ کدام حاضر نیستند و از بیانات آقای ملک الشعراء بنده اینطور میفهمم که آقایان نمیخواهند استیضاح کنند پس در اینصورت دیگر موضوعی برای مذاکرات باقی نماند

رئیس الوزراء - ولی این برای دولت کافی نیست دولت حقیقه برای حفظ اصول

قانون آلت شده است و البته یک مملکتی که میخواهد زندگی کند با این طریق ممکن نیست آقایان میخواهند استیضاح بکنند یا نمیخواهند ولی برای دولت تکلیف لازم است

اگر اقلیت هر روز بیک عنوانی اسباب زحمت دولت را فراهم کند برای دولت پیشرفت ندارد (چهارده نفر یا هفت نفر از اقلیت درست در نظر نیست) و رقه استیضاح دادند ولی دولت متکی با اکثریت است اگر اکثریت دارد برود عقب خدمت خودش و اگر هم ندارد تکلیف خودش را بفهمد بهر حال دولت رأی اعتماد میخواهد

رئیس - آقای رئیس الوزراء بفرمایند که در این موقع باید تکلیف دولت معین شود و رأی آقایان و کلاء نسبت بدولت باید معلوم شود

(جمعی از نمایندگان - صحیح است)

رئیس - آقای سردار معظم

سردار معظم - تصور میکنم نمایندگان که اینجا هستند همه جز و اکثریت دولت هستند و نظر باینکه از شخص رئیس الوزراء استیضاح شده بود تمام حضاری که اینجا نشسته اند به شخص رئیس الوزراء اعتماد دارند و اگر اعتماد نداشتند در مجلس حاضر نمیشدند پس تمام اشخاصیکه در اینجا حاضرند به شخص رئیس الوزراء اعتماد دارند

رئیس - آقای رهنما (اجازه)

رهنما - بعد از اینکه افراد محترم اقلیت اکثریت دولت را تردید کردند استیضاح کردند و روشن شد که دولت اکثریت دارد ولی بنده معترضم که این کافی نیست حالا که اینطور است بنده معترضم که برای دولت رأی اعتماد گرفته شود زیرا آقایان اقلیت هنوز مدعی هستند که استیضاح خودشان به قوت خودش باقی است

(جمعی گفتند باقی نیست) و اگر آقایان موافقت کنند رأی اعتماد باورقه گرفته شود

رئیس - آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا گمان نمیکنم دیگر موضوعی باقی باشد که وقت مجلس تلف شود مطابق نظامنامه باید استیضاح کنند بیاید و دلایل استیضاح خودش را بیان کند این که آقایان دو اطاق درست کرده اند وزیر مختار و سفیر مدعی العموم و تمام آنها را خواستند بمانشان بدهند میروند و

برای ما بیغام میاورند و بیغام میبرند در هر حال ما کار نداریم ولی چیزی که حالا هست که رئیس محترم دولت تقاضای رأی اعتماد دارند و البته همان طور که آقای سردار معظم فرمودند اگر اشخاصی که اینجا نشسته رأی اعتماد بدولت ندادند بایستی در آن اطاق بنشینند و ما میرفتند در آنجا و اینجا نمی نشینند در هر صورت برای اینکه صورت رسمیت پیدا کند هیچ اشکالی ندارد و تقاضای ایشان هم قانونی است ما هم ورقه های سفید خود را حاضر کرده ایم تقدیم میکنیم بیش از پنج تابه هم وقت لازم ندارد

رئیس - آقای طهرانی پیشنهاد کرده اند که رسماً رأی اعتماد گرفته شود ولی باید عبارات بر طبق نظامنامه بنویسند تا رأی بگیریم

سردار معظم - اجازه بفرمائید

رئیس - موقع مذاکره جناب عالی نیست

سردار معظم - در این پیشنهاد عرضی دارم

رئیس - بفرمائید

سردار معظم - بعقیده بنده در اصل مطلب مخالفی نیست ولی بازم بعقیده بنده در تعقیب استیضاح قوافق نشده نماینده حق پیشنهاد رأی گرفتن ندارد و چون استیضاحی نشده است گمان میکنم موضوعی برای این پیشنهاد باقی نباشد و این حق تصور میکنم حق مختص رئیس دولت است زیرا رئیس دولت همیشه حق دارد از مجلس تقاضای رأی اعتماد بکند پس هیچ یک از نمایندگان حق پیشنهاد رأی اعتماد ندارند و این همیشه حق مشروع رئیس دولت است که بگوید میخواهم بدانم در مجلس اکثریت دارم یا خیر این منطقی نیست که نماینده پیشنهاد کند رأی اعتماد گرفته شود

استیضاحی بنا بود بشود بعد از این رفت خود کسانی که میخواهند استیضاح کنند بهر علتی از علل که بود نخواهند بکنند کسی را هم نمیشود مجبور کرد که یا استیضاح کن

دلش نخواست از این حق استفاده کند

بسیار خوب تکلیف مجلس چیست؟ مجلس حقا اگر رئیس دولت تقاضای رأی اعتماد نمیکرد حقش این بود که وارد دستور شود یا جلسه امروز را ختم کند و دستور جلسه آبه را معین کند که استیضاح از این وقت باشد با این تفصیلات باز تکرار میکنم که اگر رئیس دولت تقاضای رأی اعتماد کند مجلس میتواند رأی بدهد و چون مجلس کرای اعتماد داریم شخص رئیس الوزراء هیچ مانعی ندارد که حالا رأی خودمان را بدهیم

رئیس - چه میفرمائید؟

شیخ الرئیس - مقصود بنده این بود که این رأی راجع به شخص رئیس الوزراء است یا هیئت دولت.

رئیس - عرض کردم بنویسید بنده بده بنده تارای بگیریم.

رأی میگیریم نسبت به آقای رئیس الوزراء و هیئت دولت آقایانیکه اعتماد دارند قیام فرمایند.

(آقایان نمایندگان - باتفاق قیام نمودند)

بعضی از نمایندگان - باتفاق رأی داده شد.

رئیس - اتفاق است. جلسه را اگر تصویب میفرمائید ختم کنیم؟

(نمایندگان - صحیح است)

رئیس - جلسه آتیه روز پنجشنبه دستور راپورت کمیسیون نفت.

(مجلس یک ساعت ونیم از شب گذشته ختم شد)

منشی - م شهاب معظم السلطان

رئیس مجلس شورای ملی

موتمن الملك

جلسه ۴۹

صورت مشروح مجلس

یوم پنجشنبه سی ام اسد

۱۳۰۳ مطابق نوزدهم

محرم ۱۳۴۳

مجلس دو ساعت و ربع قبل از ظهر بریاست آقای مؤتمن الملك تشکیل گردید.

(صورت مجلس یوم سه شنبه بیست و هشتم اسد را آقای میرزا شهاب الدین قرائت نمودند)

رئیس - عده برای مذاکرات کافی نیست.

نجات - اعلام بفرمائید بیایند.

رئیس - اعلام شده است.

(در این موقع از نمایندگان ورود نمودند عده کافی شد)

رئیس - راپورت نمره سه کمیسیون نطف راجع بمواد بیست و پنج و بیست و هفت و بیست و هشت مطرح است.

بیست و پنج:

(شرح ذیل خوانده شد)

مجلس شورای ملی اعلام و دولت تصدیق میکند که هیچ امتیاز دیگری که بتصویب مجلس شورای ملی نرسیده باشد راجع بحقوقی که بموجب این امتیاز

داده میشود مربوط بنفت و گاز طبیعی قیرومازوت و اوز کربت و سایر مواد هیدر و کاربور متجانس نطف دریک قسمت یا کلیه

چهار ایالت وجود ندارد بعلاوه در موضوع آنها هیچگونه دعوی و ادعائی که اعتبار قانونی داشته باشد موجود نیست.

ورأی هم میدهم ولی این تقاضا نمیشود در اثر پیشنهاد یک نفر نماینده باشد.

آقا شیخ محمد علی تهرانی بنده پیشنهاد خودم را مسترد داشتم.

رئیس - از روی چه عبارتی میخواهید رأی بگیرید.

سردار معظم - اجازه میفرمائید عرض کنم.

رئیس - سه طور میتوانید رأی بگیرید.

سردار معظم - آن در مورد استیضاح است در نظامنامه داخلی در قضیه استیضاح

سه طور رأی قائل شده رأی ساکت و رأی منفی و رأی مثبت ولی اگر استیضاحی نشده باشد

نمیشود متوسل بشقوقی که نظامنامه برای استیضاح معین کرده شد چنانچه در سایر

جاها هم معمول است فرض بفرمائید دولت یک سیاستی اتخاذ کرده برای

اطمینان از اینکه آن سیاستی که اتخاذ کرده مورد تصدیق مقنن و پارلمان هست

یا نه؟

بدون هیچ استیضاحی میتواند خودش تقاضای رأی اعتماد کند پس بنا بر این

فورمول های سه گانه که در نظامنامه معین شده مربوط بموارد استیضاح است و

بنده باز هم تکرار میکنم چون استیضاحی نشده که این فورمولهای استیضاح به موقع

عمل آید.

بنابر این اگر رئیس دولت تقاضای رأی اعتماد نمیکرد مجلس باید صحبت را

ختم میکرد و وارد دستور عادی میشد اما چون رئیس دولت تقاضای رأی اعتماد

کرده باید بر حسب تقاضای رئیس دولت تقاضای رأی اعتماد کرده باید بر

حسب تقاضای رئیس دولت نمایندگانی که نسبت بر رئیس الوزراء رأی اعتماد

دارند و موافقت ورقه های سفید خودشان را بدهند.

رئیس - چون غیر از این موارد سه گانه چیزی دیگر در نظامنامه نیست پس باید

آقایان یک عبارتی بنویسند تا بنده از روی آن عبارت رأی بگیرم.

سردار معظم - خوب دولت بنویسد.

رئیس الوزراء - رأی اعتماد با هر چه می خواهید بگیرسد با سیاه سفید. قرمز

هر چه میخواهید بگیرید تقاضای مامعین شدن تکلیف ما است.

رئیس - رأی می گیریم هر چند که مطابق نظامنامه نیست ولی سابقه هم بشود.

آقای سردار معظم باید این مسائل را بهتر بدانند. رأی میگیریم نسبت به هیئت دولت

محمد هاشم میرزا شیخ الرئیس - بنده

سئوالی دارم.